

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ТА СФЕРА ІТ-ПРАВА: РОЗГЛЯД ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ

Ізбаш О. О.

ВСТУП

Європейська інтеграція – це процес політичного, економічного, правового, інституційного та соціального зближення держави з Європейським Союзом задля її повноцінної участі в європейському політичному, економічному та правовому просторі¹.

Членство в ЄС надає певні переваги для держав-учасниць та відкриває широкі можливості на європейському ринку. Спільні інституційні механізми для вирішення правових, економічних та інших питань дають можливість країнам-учасникам забезпечувати належний рівень захисту прав людини, будування управлінської прозорості та сприяє розвитку економіки та демократичних інститутів.

В Україні курс євроінтеграції стосується всіх сфер життя: політичної, правової, економічної, культурної, що обумовлює зміни та реформи в певних структурах та суспільстві. Євроінтеграція має як позитивний вплив для України, так і стикається з певними проблемами та ризиками.

Одними з важливих проблем євроінтеграції вважають: виїзд кваліфікованих спеціалістів та фахівців, зростання витрат для бізнесу та складність впровадження змін у сучасних реаліях, нерівномірність розвитку регіонів країни та великі витрати державних коштів.

Серед позитивного впливу можна назвати наступні аспекти: приєднання до єдиного європейського ринку, що сприяє розвитку зовнішньої торгівлі та залучення інвестицій у різні галузі, відкриття ринку праці за умови розвитку програм збереження інтелектуального потенціалу країни.

Одним з важливих напрямків, якому приділяється увага в процесі євроінтеграції України з огляду на стрімкий розвиток сучасних технологій, є ІТ-сфера та ІТ-право.

Додаткові можливості для розвитку інновацій, цифрових технологій та кібербезпеки відкриває участь України у програмі «Цифрова Європа», що передбачає фінансування представників ІТ-галузі за різними напрямками. Згідно думки Валерія Іонана передусім це:

¹ Як Україна рухається до ЄС? Ключові процеси євроінтеграції. URL: <https://cedem.org.ua/consultations/yevrointegratsiya/>

«високопродуктивний комп'ютинг; штучний інтелект; дані і хмарні послуги; цифрові навички; використання цифрових технологій в економіці й суспільстві»².

В статті буде розглянуто вплив євроінтеграції України на три основних напрямки в ІТ-праві:

1. Захист персональних даних (GDPR)
2. Штучний інтелект (AI)
3. Інтелектуальна власність (IP).

Кожний з цих напрямків ІТ-права має вплив на права людини та потребує регулювання та захисту згідно нових правил та вимог ЄС та реалій розвитку сучасних технологій, що також впливає на розвиток ІТ-ринку в Україні та на міжнародному рівні, економіку та будування демократичних інституцій в державі.

1. Вплив євроінтеграції України на захист персональних даних (GDPR)

Євроінтеграція України в сфері ІТ-права – це процес гармонізації українського законодавства з нормами ЄС (*acquis communautaire*), що є необхідною умовою для вступу до ЄС та інтеграції в Єдиний цифровий ринок ЄС. Цей процес охоплює захист даних, кібербезпеку, електронні довірчі послуги та інтелектуальну власність, а з огляду на розвиток та впровадження AI останніми роками й питання регулювання штучного інтелекту.

Одним з основних напрямків, на який вплинула євроінтеграція України, є захист персональних даних.

Персональні дані – це інформація про кожного з нас. І це не лише наше ім'я, прізвище та по-батькові, але й наші політичні, релігійні погляди, національність та біометричні або медичні дані, тощо. Ця інформація є чутливою та може бути цінним товаром на цифровому ринку.

Загальний регламент ЄС про захист персональних даних (GDPR), прийнятий в 2018 р., посилив та деталізував вимоги до забезпечення права на приватність і суттєво розширив права людини в цій сфері, забезпечивши кожній фізичній особі можливість контролювати збір, розповсюдження та використання іншими суб'єктами своїх персональних даних. Після ухвалення GDPR Україна почала

² Ефект цифрової синергії. Які перспективи для розвитку ІТ-сектору та стартап-індустрії відкриває очікуваний вступ України до ЄС. Журнал «Forbes.ua». URL: <https://forbes.ua/innovations/buti-vsyudi-za-bud-yaku-tsinu-dostavka-loko-vid-silpo-tizhden-pratsyue-u-bolt-food-yaki-persh-rezultati-spivpratsi-konkurentiv-05052026-38539>

переглядати своє законодавство з метою його адаптації до нових європейських вимог.

Основними законами в Україні, що регулюють захист персональних даних, є Конституція України та Закон України «Про захист персональних даних» та інші нормативно-правові документи в цій сфері для державних інституцій та організацій. На жаль, Закон України «Про захист персональних даних» є застарілим та не враховує всі вимоги часу, технологічного прогресу та стандартів Європейського Союзу.

У 2022 році Верховна Рада України прийняла Проект Закону «Про захист персональних даних» та у зв'язку з цим пройдено експертизи та надано експертні висновки за оновленнями чинного законодавства, однак станом на травень 2026 року закон ще не пройшов друге читання.

Вищезазначений законопроект має як позитивні відгуки, так і доволі стримані або навіть негативні.

Серед позитивних змін законопроекту слід зазначити:

- Розширення контролю громадян за своїми даними: тлумачення та пояснення термінів «збір, обробка, передача, захист». Наприклад, право отримувати інформацію про те, які дані збираються та обробляються; з якою метою проводиться збір даних; право на видалення та редагування персональних даних громадянина; право на заперечення використання даних.

- Регулювання згоди на обробку даних. У зв'язку з цим впроваджено пояснення згоди: явно виражена (активна дія. Наприклад, підпис, натискання кнопки або проставлення галочки у чекбоксі), конкретна (зазначається конкретна мета обробки даних), інформована (має бути надана повна та доступна інформація про обробку даних).

- Передбачено встановлення відповідальності за порушення захисту даних в незалежності чи опрацювання даних здійснюється на території ЄС, чи ні (штрафи).

- Передбачено призначення відповідальної особи з питань захисту персональних даних в компаніях.

- Передбачено введення нових ролей в процесі збору, обробки та захисту персональних даних (наприклад, контролер та обробник). Це стимулює укладання чітких договорів про захист даних між сторонами.

- Багато уваги приділено таким даним як чутливі (біометричні та медичні дані, політичні та релігійні погляди, статеве життя, тощо) та їх обробці (передбачені лише встановлені законом випадки, за яких можлива обробка чутливих даних).

З огляду на запропоновані зміни у законопроекті та вимоги Загального регламенту ЄС про захист персональних даних ІТ-компаніям

та іншим суб'єктам господарювання вже необхідно подбати про запровадження:

- фахівця з питань захисту даних (Data Protection Officer – DPO), який має перевіряти відповідність правил компанії новим стандартам захисту даних, взаємодіяти з державними органами та консультувати щодо ризиків потенційних загроз;

- адаптованої Політики конфіденційності, внутрішніх регламентів та договорів в сфері персональних даних, а також навчання персоналу новим правилам та вимогам;

- обробки персональних даних на чітких правових підставах;

- аудиту всіх даних, що збираються, обробляються та зберігаються компанією;

- права фізичної особи на видалення, редагування, відмову від передачі даних та захист від автоматизованих рішень;

- процедури повідомлення людини/користувачів/партнерів про витоки даних³.

Слід зазначити, що більшість українських компаній вже дотримуються нових вимог та стандартів ЄС в роботі з даними. Однак певні виклики все ж таки виникнуть для компаній України, особливо для малого та середнього бізнесу. Мова йде про брак ресурсів у запровадженні нових правил для дотримання вимог Регламенту на Закону. Також слід звернути увагу на правову невизначеність та прогалини у діючому законодавстві України, низьку культуру захисту даних у суспільстві. У першому випадку до законопроекту надаються експертні висновки та експертизи, в другому – необхідно проводити інформативну політику для покращення обізнаності суспільства про свої права та їх захист у цифровому просторі.

Окрім зазначених вище переваг законопроекту та складнощів його впровадження існують й критичні зауваження до нього з боку експертів, бізнесу та громадськості. Розглянемо деякі з них:

1. Непрозорість та спірні моменти розгляду законопроекту. Розробка законопроекту відбувалася без належного залучення представників бізнесу та громадськості. Експертні висновки та антикорупційна експертиза вказують на існуючі суперечності між положеннями самого законопроекту та з іншими нормативно-правовими актами України, а також виявлена наявність корупційних ризиків.

³ Дмитро Слободянюк. Захист персональних даних (GDPR/Директива ЄС): що змінюють нові законопроекти в Україні. Онлайн-газета «Юридична газета». URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/zahist-personalnih-danih-gdpr--direktiva-es-shcho-zminuyut-novi-zakonoproekti-v-ukrayini.html>

Законопроект передбачає надмірні контрольні та штрафні повноваження нового органу з питань захисту персональних даних, що може призвести до тиску на бізнес та інших суб'єктів.

2. Недоліки змісту законопроекту. Законопроект містить нечіткі формулювання та правила, механізми захисту персональних даних, що може призвести до різних тлумачень та суперечливого застосування з боку контролюючих органів.

3. Загроза свободі слова. Існує ризик, що нові правила захисту персональних даних можуть бути використані для цензури та утисків свободи слова. Це може призвести до самоцензури з боку журналістів та громадських активістів⁴.

Таким чином, в процесі євроінтеграції України законопроект "Про захист персональних даних" потребує суттєвого доопрацювання з урахуванням зауважень експертів, бізнес-спільноти та громадськості, а також слід враховувати ризики та передбачити зменшення бюрократичних препон у захисті персональних даних громадян.

2. Штучний інтелект (AI) та його регулювання

Зі стрімким розвитком штучного інтелекту по всьому світу виникла потреба для впровадження уніфікованих норм та стандартів для його розробки та використання, оскільки ця технологія може впливати на права людини. ЄС, усвідомлюючи ризики в питанні щодо приватності, безпеки та етики, прийняв Регламент Європейського парламенту і Ради 2024/1689 від 13 червня 2024 року про гармонізацію норм щодо штучного інтелекту (AI Act), щоб урегулювати використання цієї технології на території ЄС. Слід зазначити, що в Загальному регламенті ЄС про захист персональних даних (GDPR) передбачені певні норми про обробку персональних даних за допомогою ШІ. Проте Україна наразі немає чіткого механізму врегулювання ані питання обробки та захисту даних, ані принципів та стандартів в роботі з ШІ.

⁴ Захист персональних даних в Україні: європейські стандарти чи нові ризики для суспільства? URL: <https://www.opendataassociation.org/news/%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%B2-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%3A-%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8-%D1%87%D0%B8-%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%96-%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B8-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D1%81%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%3F->

Станом на березень 2026 року Закон України «Про захист персональних даних» заплановано для другого читання та до нього ще є питання та правки від експертів та бізнес-спільноти. Хоча законопроект передбачає форму автоматизованої обробки даних (профілювання), певні механізми та контролюючі органи за цим питанням, проте залишаються й зауваження щодо норм законопроекту згідно нових вимог щодо ШІ.

Розглянемо основні вимоги щодо ШІ та його використання згідно AI Act.

AI Act виділяє чотири категорії ризику систем ШІ:

1. Мінімальний (інструменти, з яким ми взаємодіємо щодня. Наприклад, спам-фільтри, рекомендаційні алгоритми, тощо);
2. Обмежений (чат-боти, дип-фейки та системи для генерації тексту, зображень та відео);
3. Високий (системи, що використовуються в освіті, медицині, правосудді, управлінні критичною інфраструктурою, тощо);
4. Неприйнятний (соціальне скоригування, біометрична категоризація, масовий збір даних, наприклад, з камер відеоспостереження для розпізнавання облич, тощо).

Для використання систем ШІ з третьої категорії мають бути чіткі інструкції для працівників, контроль та моніторинг ризиків. Працівники мають перевіряти роботу таких систем та оцінювати їх вплив на права людини.

Використання систем ШІ з четвертої категорії заборонене, оскільки вони створюють неприпустиму загрозу для прав людини.

При обробці даних та видачі результату за допомогою ШІ має бути надана повна та доступна інформація про те, що людина/користувач взаємодіють з машиною, а результат, створений за допомогою ШІ, має бути промаркований. Правила щодо прозорості мають вступити в дію з 2 грудня 2026 року.

Збір та обробка персональних даних за допомогою систем ШІ має відповідати вимогам GDPR та мають використовуватись підвищені заходи безпеки та захисту приватності.

Ст. 14 AI Act зобов'язує проектувати та розгортати системи ШІ із високим ризиком таким чином, щоб вони перебували під ефективним наглядом персоналу і щоб результати їхньої роботи могли бути зрозумілі, перевірені, відхилені або зупинені людиною. Автоматизовані

рішення таких систем мають перевірятись та підтверджуватись щонайменше двома компетентними фізичними особами⁵.

AI Act також встановлює відповідальність за порушення встановлених правил та норм. Це штрафи в залежності від того, правила якої категорії ризику було порушено. І що є важливим, що вимоги закону є обов'язковими для компаній, що використовують ШІ на території ЄС або поза межами.

Щодо мовних моделей, якими ми користуємось, як от ChatGPT, Google Gemini, Claude та інші, то тут теж передбачені правила, згідно яких має бути перевірка потужних версій, забезпечення безпеки, дотримання вимог щодо інтелектуальної власності та авторських прав, поінформованість та навчання користувача, а також промаркованість контенту, створеного такою системою ШІ.

Слід зауважити, що під тиском бізнесу на надмірну бюрократію та дублювання норм Єврокомісія ініціювала процес спрощення впровадження регулювання ШІ за вимогами AI Act. Наприклад, перенесено дату запровадження правил щодо систем ШІ категорії високого ризику до 02.12.2027 року, а також погоджено виключення машинного обладнання з-під дії AI Act.⁶

В Україні почато процес імплементації європейських напрацювань щодо впровадження та регулювання ШІ заздалегідь. Окрім роботи фахівців права та бізнес-спільноти в цьому напрямку докладає зусиль й держава. Наприклад, Міністерство цифрової трансформації України у 2024 році розробило Білу книгу з регулювання ШІ в Україні, яка передбачає поступове впровадження регулювання ШІ у найближчі роки від позазаконодавчих ініціатив та інструментів до фінального прийняття відповідного закону.

Однак є й певні проблеми в імплементації AI Act в Україні. Серед них можна виокремити бюрократію (особливо для систем ШІ високого ризику, для яких потрібно створювати та вести технічну документацію, а також створювати систему управління ризиками), брак коштів (особливо для малого та середнього бізнесу), відсутність навченого персоналу.

Попри існуючі проблеми та недосконалість діючого законодавства України інтеграція українського IT-сектору в європейський ринок вже почався. Більшість компаній та старапів вже проводять аналіз та аудит своєї діяльності та продукту згідно класифікатора ризиків,

⁵ KPMG в Україні. Data compliance: як узгодити GDPR, Закон про персональні дані та AI Act. Онлайн-ресурс Liga Zakon. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/241954_data-compliance-yak-uzgoditi-gdpr-zakon-pro-personaln-dan-ta-ai-act

⁶ Євросоюз відступив під тиском бізнесу та погодив послаблення правил для штучного інтелекту. Онлайн-газета «Судово-юридична газета». URL: https://sud.ua/uk/news/ukraine/360463-evrosoyuz-otstupil-pod-davleniem-biznesa-i-soglasoval-smyagchenie-pravil-dlya-iskusstvennogo-intellekta#google_vignette

передбаченого AI Act; впроваджують європейські стандарти щодо збору, обробки персональних даних та дотримання прав власності; документують та створюють бази даних для роботи ШІ; проводять навчання персоналу з роботи та впровадження систем ШІ.

На державному рівні в рамках офіційної стратегії цифровізації суду на 2026-2028 рр. українські суди почали використовувати ШІ як інструмент допомоги в роботі суддів, але ШІ не замінює суддю або приймає рішення за нього. Поки це лише допомога в обробці великих масивів інформації з відкритих джерел у роботі суддів. Також тестуються інструменти для перетворення аудіо в текст, проводиться робота з оновлення нормативної бази та вирішення питання кібербезпеки⁷.

Таким чином, Україна ще має час для імплементації вимог та стандартів AI Act щодо регулювання ШІ, але не варто зволікати з цим питанням. Складно не погодитись з думкою медіаексперта Олександра Глуценка «для України ... це одночасно як виклик, так і шанс. Виклик – бо compliance коштує часу, грошей і кваліфікованих кадрів, яких бракує. Шанс – бо компанії, що раніше інших адаптуються, отримують конкурентну перевагу на ринку, де довіра до технологій стає стратегічним активом».⁸

3. Питання захисту інтелектуальної власності (ІР) в умовах розвитку нових технологій та вимог ЄС

Одним з важливих напрямків в процесі євроінтеграції України є захист інтелектуальної власності (ІР). З метою зміцнення цього напрямку Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (ІР офіс) у 2023 році підписав Меморандум про взаєморозуміння з Європейською агенцією інтелектуальної власності (EUIPO), а також Меморандум про посилене технічне та стратегічне партнерство з Європейським патентним відомством. Ці документи визначають напрями співпраці, закладають підґрунтя для нових спільних проєктів, обміну інформацією і досвідом, технічної допомоги⁹.

⁷ Тетяна Веремєєва. Українські суди почали використовувати штучний інтелект: як він працює. Український портал новин РБК-Україна. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/ukrayinski-sudi-pochali-vikoristovuvati-shtuchniy-1777303078.html>

⁸ Перший у світі комплексний закон про ШІ: що він означає для України. Онлайн-ресурс UA.News. URL: <https://ua.news/ua/technologies/pershii-u-sviti-kompleksnii-zakon-pro-shi-shcho-vin-oznachaie-dlia-ukrayini>

⁹ Ефект цифрової синергії. Які перспективи для розвитку ІТ-сектору та стартап-індустрії відкриває очікуваний вступ України до ЄС. Журнал «Forbes.ua». URL: <https://forbes.ua/innovations/buti-vsyudi-za-bud-yaku-tsinu-dostavka-loko-vid-silpo-tizhden-pratsyue-u-bolt-food-yaki-pershii-rezultati-spivpratsi-konkurentiv-05052026-38539>

Слід зазначити, що останніми роками розвиток сучасних технологій, а саме розвиток ІІІ та інтернету речей, суттєво вплинув на європейське законодавство. Це призвело до внесення змін в існуючі норми та стандарти ЄС, а також прийняття нових правил (наприклад, AI Act).

Основні зміни в законодавстві ЄС:

- Прийняття та впровадження вимог до систем ІІІ згідно AI Act, що також включає прозорість в навчанні систем ІІІ з дотриманням авторських прав та маркуванням контенту, створеного ІІІ;

- Автори мають право заборонити використовувати свої твори для навчання систем ІІІ за винятком отримання законного дозволу/доступу до таких творів та якщо автор не заборонив використання свого твору;

- ЄС дотримується позиції, що правова охоронна надається лише творами, що створені людиною;

- Впроваджується відповідальність за порушення інтелектуальної власності для постачальників ІІІ-моделей.

Досі тривають дискусії на міжнародному рівні з питання впровадження нового типу прав для ІІІ-контенту, а деякі вимоги ЄС AI Act навіть відтермінували.

Попри війну в Україні та стрімкі зміни у світі наша держава доволі активно працює у напрямку гармонізації законодавства в ІР сфері: створені сучасні електронні сервіси для реєстрації та захисту прав; ведеться боротьба з контрафактом (взаємодія між Центром спостереження з питань порушення прав інтелектуальної власності та Європейської обсерваторією); створено Вищий суд з питань інтелектуальної власності (на жаль, досі існує лише на папері). Проводяться як форуми та обговорення з фахівцями права та правоохоронних органів, так і міжнародні зустрічі з партнерами з питання успіхів гармонізації законодавства щодо захисту інтелектуальних прав та подальших кроків в цьому напрямку.

Згідно огляду останніх доповідей УКРНОІВІ (Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій – ІР офіс) на таких зустрічах можна зазначити, що:

1. Україна здійснює підготовку Дорожньої карти приєднання України до Європейської патентної конвенції, яка розробляється зокрема за підтримки Європейського патентного відомства (ЄПВ) та експертів проєкту EU4IP, що фінансується ЄС¹⁰. Це демонструє поступовий підхід України до патентної реформи, що передбачає

¹⁰ Україна продовжує гармонізацію законодавства в ІР сфері: відбулася інформаційна сесія з Європейською комісією. Онлайн-ресурс УКРНОІВІ (ІР офіс). URL: <https://nipo.gov.ua/vidbulas-infosesiia-ievrokomisii/>

оновлення закону про патенти та корисні моделі з урахуванням вимог *acquis* ЄС та результатів скринінгу; а також підготовку законодавчих змін для повної відповідності положенням Європейської патентної конвенції, зокрема у процедурній частині.

2. Україна продовжує роботу з імплементації норм та стандартів ЄС у сфері авторського права, зокрема Директиви 2014/26/ЄС та вдосконалення національної системи колективного управління. Законодавчі зміни – це лише перший крок, на етапі якого Україна враховує висновки експертів та міжнародної спільноти. Ключовим завданням є забезпечення їх належного практичного застосування, зокрема принципів належного управління, прозорості, підзвітності та розвитку IT-інфраструктури.

3. Ключовими пріоритетами за думкою міжнародного експерта Кеннета Райта можна визначити:

- забезпечення відповідності національного законодавства Директиві 2004/48/ЄС, зокрема шляхом запровадження тимчасових заборон щодо правопорушників, а також визначення відповідальності посередників;

- приведення митних процедур у відповідність до Регламенту (ЄС) № 608/2013;

- посилення кримінальної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності у комерційних масштабах, а також визначення способів відшкодування збитків¹¹.

4. У зв'язку з впливом війни та розвиток оборонної промисловості Україна в 2026 році впровадила нову політику управління ІР в оборонно-промисловому комплексі для захисту технологій.

Основними проблемами для України в імплементації норм ЄС в сфері ІР є: досить складне, нечітке та застаріле законодавство, фінансовий аспект, війна, низька культура інтелектуальної власності. Міжнародні експерти також наголошують на тому аспекті, щоб імплементація норм ЄС не була просто номінальною без можливості реалізації на практиці внесених змін.

Окремо вважаю необхідним зупинитись на особливостях інтелектуальної власності за умови розвитку сучасних технологій та їх впливу на захист ІР.

У сучасному світі твори авторів можуть бути створені та існувати не лише на паперовому носії, але й на електронному носії або в мережі Інтернет. Це стосується і тексту, і зображень, і аудіо-, відео творів або

¹¹ Відбулась презентація Порівняльного аналізу законодавства України та *acquis* ЄС у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Онлайн-ресурс УКРНОІВІ (ІР офіс). URL: <https://nipo.gov.ua/porivnialnyj-analiz-ip-zakonodavstva-ua-eu/>

поєднання всіх компонентів (наприклад, комп'ютерні ігри), а також програмного забезпечення, баз даних, тощо. Існуюче розуміння об'єкту інтелектуальної власності та суміжних прав не завжди може відобразити повну суть твору, що також призводить до ускладнень в захисті порушених прав інтелектуальної власності.

Оскільки основним порушеннями інтелектуальної власності є плагіат та піратство, то особлива увага приділяється на захист авторського права в мережі Інтернет за допомогою новітніх технологій, а саме: блокчейн технології (NFT-токени). Ця технологія разом з договірною складовою вже стає зручним способом захисту авторських прав (наприклад, в медіа індустрії або образо-творчому мистецтві).

Також дієвим способом захисту авторських прав є скарга авторів або їх офіційних представників щодо порушення авторських прав. Наприклад, Google сприяє правовласникам і видаляє посилання на піратський контент з результатів пошукових запитів.

Судовий спосіб захисту ІР, на жаль, є довготривалим, дороговартісним, а складність як самого твору, що створений за допомогою сучасних технологій, так і механізму порушення прав інтелектуальної власності, призводить до помилкових рішень.

Таким чином, можна зробити висновок, що окрім внесення відповідних змін у діюче законодавство у сфері захисту ІР в умовах розвитку новітніх технологій та АІ необхідно:

- бізнес-спільноті в сфері ІТ задалегідь впровадити основні вимоги ЄС;
- державі впровадити інформаційну політику з підвищення культури інтелектуальної власності;
- для суддів впровадити підвищення кваліфікації з питань ІР з огляду на нову технологію та вимоги ЄС;
- навчитись використовувати нові технології для захисту прав інтелектуальної власності.

ВИСНОВКИ

Процес євроінтеграції відкриває для України великі можливості, але потребує кропіткої роботи з гармонізації українського законодавства з вимогами ЄС. Це стосується багатьох сфер, але з огляду на те, що розвиток нових технологій та ІТ-ринку впливає на права людини, то розгляд основних проблем за трьома важливими напрямками є обґрунтованим та таким, що є нагальним у сьогоднішній час.

В процесі євроінтеграції України багато законів та законопроектів потребують змін та суттєвих доопрацювань. Для цього залучаються експерти України та ЄС, проводяться консультації з бізнес-спільнотою та громадськістю. Україна намагається врахувати ризики та передбачити

зменшення бюрократичних препон у захисті прав громадян, враховуючи міжнародний досвід в цьому питанні.

Новим викликом як для міжнародної спільноти, так і для України стало створення та впровадження AI. Але Україна прийняла цей виклик стійко та продуктивно: проводиться багато конференцій та семінарів з питання роботи AI-систем, механізму регулювання, сформовані навчальні курси для відповідних фахівців. Це стане обґрунтованим підходом до імплементації вимог ЄС щодо AI та надасть конкурентну перевагу IT-продукту та фахівців України на міжнародному ринку. В цьому напрямку ще йдуть дискусії щодо певних питань, проте для всього світу так і для України ще багато роботи.

Не менш важливим питанням є захист IP. В цьому напрямку є багато вже виконаних робіт з боку внесення змін у законодавство, поліпшення роботи правоохоронних та митних органів, але нові технології потребують вже нових підходів, а іноді й навіть впровадження цих технологій на бік захисту IP. Крім того, ще нагальним залишається питання забезпечення реальної роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

АНОТАЦІЯ

У сучасному світі нові технології та штучний інтелект відіграють все важливішу роль у різних галузях. Вони не лише полегшують нам життя, а й за їх допомогою створюються твори або інший контент. Це вносить зміни для розуміння порушення базових прав людини, об'єкту IP та захисту авторських та суміжних прав. Україна як частина світової спільноти в процесі євроінтеграції впроваджує зміни в своє законодавство для інтеграції в міжнародний ринок, зміцнення економіки та демократичних інституцій, а також для вдосконалення діючого законодавства згідно сучасних реалій та вимог.

В процесі дослідження за темою статті були проаналізовані наукові статті та статті в фахових виданнях, висновки конференцій та особисті думки фахівців права та IT-сфери. Багато змін вносилося в діючі закони щодо захисту персональних даних та IP, але з огляду на те, що IT-сфера стрімко розвивається, виникають нові виклики для законотворців та юристів, оскільки правова система не може змінюватись так само швидко як змінюється цифровий світ. Як-от, наприклад, питання роботи штучного інтелекту є новими та досі дискусійними. Проте Україна попри війну прискорила свої кроки в процесі євроінтеграції в сфері IT-права, а IT-компанії вбудовуються в європейський ринок через свої послуги, продукт, приймаючи умови країн ЄС.

На жаль, досі залишаються проблеми: прийняття Закону «Про захист персональних даних» та внесення змін та доповнень до законодавства

щодо IP, робота Вищого суду з питань інтелектуальної власності, а також вдосконалення цифровізації та підготовка до гармонізації законодавства щодо роботи AI як на державному рівні, так і в бізнес-спільноті й суспільстві.

Література

1. Як Україна рухається до ЄС? Ключові процеси євроінтеграції. URL: <https://cedem.org.ua/consultations/yevrointegratsiya/> (дата звернення: 06.05.2026)

2. Ефект цифрової синергії. Які перспективи для розвитку IT-сектору та стартап-індустрії відкриває очікуваний вступ України до ЄС. Журнал «Forbes.ua». URL: <https://forbes.ua/innovations/buti-vsyudi-za-bud-yakut-sinu-dostavka-loko-vid-silpo-tizhden-pratsyue-u-bolt-food-yaki-pershi-rezultati-spivpratsi-konkurentiv-05052026-38539> (дата звернення: 06.05.2026)

3. Дмитро Слободянюк. Захист персональних даних (GDPR/Директива ЄС): що змінюють нові законопроекти в Україні. Онлайн-газета «Юридична газета». URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/zahist-personalnih-danih-gdpr--direktiva-es-shcho-zminyuyut-novi-zakonoproekti-v-ukrayini.html> (дата звернення: 06.05.2026)

4. Захист персональних даних в Україні: європейські стандарти чи нові ризики для суспільства? URL: <https://www.opendataassociation.org/news/%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%B2-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%3A-%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8-%D1%87%D0%B8-%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%96-%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B8-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D1%81%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%3F-> (дата звернення: 06.05.2026)

5. KPMG в Україні. Data compliance: як узгодити GDPR, Закон про персональні дані та AI Act. Онлайн-ресурс Liga Zakon. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/241954_data-compliance-yak-uzgoditi-gdpr-zakon-pro-personaln-dan-ta-ai-act (дата звернення: 06.05.2026)

6. Євросоюз відступив під тиском бізнесу та погодив послаблення правил для штучного інтелекту. Онлайн-газета «Судово-юридична газета». URL: https://sud.ua/uk/news/ukraine/360463-evrosoyuz-otstupil-pod-davleniem-biznesa-i-soglasoval-smyagchenie-pravil-dlya-iskusstvennogo-intellekta#google_vignette (дата звернення: 07.05.2026)

7. Тетяна Веремєєва. Українські суди почали використовувати штучний інтелект: як він працює. Український портал новин РБК-Україна. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/ukrayinski-sudi-pochali-vikoristovuvati-shtuchniy-1777303078.html> (дата звернення: 07.05.2026)

8. Перший у світі комплексний закон про ШІ: що він означає для України. Онлайн-ресурс UA.News. URL: <https://ua.news.ua/technologies/pershii-u-sviti-kompleksnii-zakon-pro-shi-shcho-vin-oznachaie-dlia-ukrayini> (дата звернення: 07.05.2026)

9. Україна продовжує гармонізацію законодавства в IP сфері: відбулася інформаційна сесія з Європейською комісією. Онлайн-ресурс УКРНОІВІ (IP офіс). URL: <https://nipo.gov.ua/vidbulas-infosesiia-ievrokomisiia/> (дата звернення: 12.05.2026)

10. Відбулась презентація Порівняльного аналізу законодавства України та acquis ЄС у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Онлайн-ресурс УКРНОІВІ (IP офіс). URL: <https://nipo.gov.ua/porivnialnyj-analiz-ip-zakonodavstva-ua-eu/> (дата звернення: 12.05.2026)

Information about the author:

Izbash Olesya Olegivna,

Cand. Sc. (Jurisprudence), Docent,
Associate Professor at the Department of General Legal
National University “Odesa Maritime Academy”
8, Didrikhsona street, Odesa, 65029, Ukraine